

LUND UNIVERSITY

Svagt skydd för den akademiska friheten i Sverige

Nilsson, Kjell

Published in:

Nyhetsbrev - från Fackförbundet ST inom universitets- och högskoleområdet

2017

Document Version:

Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Nilsson, K. (2017). Svagt skydd för den akademiska friheten i Sverige. *Nyhetsbrev - från Fackförbundet ST inom universitets- och högskoleområdet*, 2017(10).

Total number of authors:

1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Nyhetsbrev - från Fackförbundet ST inom universitets- och högskoleområdet

Mer information/material kring avdelningens arbete med lika villkorsfrågor hittar du på vår hemsida under fliken - om oss - Lika villkorsarbete

Kalendarium

14-15 december
Avdelningsstyrelsens
planeringsdag

Facklig påverkan viktig i jämställdhetsarbetet

I tider av #metoo-upprop och diskussioner kring trakasserier, diskriminering och makthierarkier inom akademien och andra sektorer framstår arbetet med jämställdhetsintegrering som mer angeläget än någonsin. Syftet med jämställdhetsintegrering är ju att i grunden förändra de normer, strukturer och värderingar som skapar och åter-skapar ojämställdheter på våra arbetsplatser.

Den 6 november arrangerade ST inom universitet och högskolor en konferens kring hur fackligt förtroendevalda på lärosätena, t.ex. arbetsplats- och arbetsmiljöombud, ska kunna påverka jämställdhetsintegreringen. De åtgärder som lärosätena planerat inom ramen för integreringsarbetet berör framför allt tre områden: akademisk karriär och anställningsvillkor, studieval och genomströmning samt processer för styrning och uppföljning. På de flesta

lärosäten har de fackligt förtroendevalda inte fått möjlighet att delta aktivt i arbetet, något som avdelningen nu vill ändra på.

Vid konferensen berättade Alejandra P. Carrasco, ordförande för ST:s sektion vid Stockholms universitet, hur hon deltagit som representant för de fackliga organisationerna på SU.

– Det handlar om vanligt fackligt arbete där vi företräder våra medlemmar. Vår roll i jämställdhetsintegreringen är att kvalitetssäkra arbetsgivarens arbete utifrån regeringsuppdraget och ST:s fackliga politik, ansåg hon.

Agnes Lundgren, tidigare samordnare för Umeå universitets arbete med jämställdhetsintegrering, deltog också vid konferensen och gav bl.a. några råd angående hur facket ska kunna påverka mer:

- **Facket kan och bör ta en organisationskritisk roll genom att vara "djävulens advokat" och ställa obekväma frågor.**
- **Facket bör använda de forum för påverkan som finns och där vara pålästa och kräva åtgärder.**
- **Facket bör driva på för att arbetet inte ska fastna i "projektfällan". Det är viktigt att lyfta fram att det är de ordinarie beslutsprocesserna och den ordinarie resursfördelningen som, om det behövs, ska förändras för att bli mer jämställda.**

HR

Se mer i [KALENDER](https://st.org/universitet) på st.org/universitet

Bidrag önskas!

Tillsammans är vi inte bara starka, vi hör också otroligt bra! Skicka därför tips till oss! Kontaktinfo längst ner på sid 2.
red.

Gratis medlemskap i tre månader!

Vi bjuder nya medlemmar på medlemsavgiften i tre månader. Därefter betalar du endast 50 kr/månad i sex månader.

PASSA PÅ, BLI MEDLEM NU!

<https://st.org/bli-medlem>

Månadens krönika – Svagt skydd för den akademiska friheten i Sverige

Utifrån debatten som förts på Svenska Dagbladets ledarsida (SvD 170411) och av företrädare för Academic Rights Watch (SvD 171115) kan man få intrycket att den akademiska friheten hotas av studentinflytande och att valda institutionsstyrelser, med lärarmajoritet, beslutar om kursplaner och litteraturlistor. De reella hoten mot den akademiska friheten kommer dock från andra håll än de efter autonomireformens kvarvarande kollegialt styrda beslutsorganen.

Autonomireformen i sig utgör en minskad akademisk frihet till förmån för centralisering av beslutsmakt och linjestyrning. I och med avregleringen av högskoleförordningen garanteras inte längre något kollegialt inflytande och krav på externa sakkunniga vid tillsättning av lärartjänster har avskaffats. Andra reella hot är att regeringen i samband med forskningspropositionen beslutat införa ett samverkanskriterium när det gäller en del av fördelningen av lärosätenas basanslag.

Ännu mer långtgående förslag har presenterats av Entreprenörskapsutredningen (SOU 2016:72), där det föreslås att näringslivsstyrda samverkanskriterier bör omfatta upp till 50 procent av lärosätenas basanslag för forskning, att allt återstående kollegialt och interdemokratiskt beslutsfattande avskaffas och att bedömningsgrunderna vid tjänstetillsättningar ändras så att erfarenhet inom forskning och innovation i andra sektorer tillmätts större betydelse vid lönesättning och vid tillsättning av professorer och lektorer. Man ser det som ett problem att en kommersiellt framgångsrik innovation inte väger lika tungt som t ex publikationer i vetenskapliga tidskrifter.

Vissa lärosätena har redan genomfört förändringar i denna riktning, t ex har Chalmers infört "samverkansskicklighet" som ett meritkriterium och fakul-

tetsledningen vid medicinska fakulteten i Lund pläderar för att "dagens meritvärderingssystem måste förändras i grunden. Det måste vara lika meriterande att sitta i en bolagsstyrelse eller skriva en affärsplan som att stå i laboratoriet eller skriva en vetenskaplig artikel." (Dagens Samhälle 161202). Liknande idéer framförs när det gäller utbildningen, t ex av ordföranden i Linnéuniversitetets styrelse: "För att höja kvaliteten på högre utbildning och stärka kopplingen mot arbetsmarknadsbehoven är det nödvändigt att stärka såväl högskolornas som studenternas incitament. På högskolenivå handlar det om att basera resurstilldelningen på utfall i anställningsbarhet.." (SvD 171121)

Mot den här bakgrunden är det bekymmersamt att även det juridiska skyddet för den akademiska friheten är svagt i Sverige. Terence Karran m fl har nyligen publicerat en jämförande analys av akademisk frihet i 28 EU-länder (Karran et al 2017). I rapporten använder författarna olika indikatorer för att mäta det formella skyddet av akademisk frihet i lagar och regelverk. Mindre än hälften av EU-länderna uppvisade ett starkt skydd när det gäller anställningstrygghet, trots att samtliga länder undertecknat UNESCO:s rekommendation att anställningstrygghet är väsentligt för att säkerställa den akademiska friheten och ge skydd mot godtyckliga beslut (UNESCO 1997, 32). De länder som uppvisar den högsta siffran vad gäller formellt skydd av akademisk frihet är Kroatien (69%), Spanien (66%), Bulgarien (65%) och Tyskland (64%). Medelvärdet för de 28 EU-länderna är 53%. I botten av listan återfinns Sverige (39%) tillsammans med Danmark (38%), Ungern (36%) och Estland (34%). Vad är det då som gör att Sverige hamnar så långt ner på listan, tillsammans med länder som t ex Ungern?

När det gäller anställningstrygghet så hamnar siffran på 8,5% av 20% möjliga i den här kategorin, vilket speglar den stora omfattningen av tidsbegränsade anställningar. Vidare är det juridiska skyddet av den akademiska friheten svagt, bl a genom att högskolestyrelsernas ordförande och majoritet består av externa ledamöter utsedda av regeringen, som också utser rektor. Vidare att lärare och forskare inte längre garanteras någon kollegial beslutsmakt i och med autonomireformen. I Sverige skulle det för en regering, som så önskade, vara lätt att ganska snabbt avskaffa den akademiska frihet som existerar, genom utseende av ordförande och majoritet i högskolestyrelserna samt rektor, som sedan utser dekaner som i sin tur utser prefekter och andra institutionsledare. Rektor bestämmer i nuvarande reglering även hur bedömning av sökande till akademiska tjänster ska ske eftersom det inte längre finns någon reglering om externa sakkunniga i högskoleförordningen.

Några väsentliga åtgärder för att öka skyddet av den akademiska friheten i Sverige skulle vara att återreglera högskoleförordningen till förmån för kollegial och demokratisk styrning och återinföra kravet på externa sakkunniga vid tillsättning av lärartjänster, att ändra sammansättningen i högskolestyrelserna till en majoritet av verksamhetsföreträdare, att minska andelen tidsbegränsade tjänster och skapa tydliga karriärvägar, att garantera forskning i lärartjänsterna och motverka det externa politiska och ekonomiska inflytandet i form av samverkanskriterier vad gäller lärosätenas basanslag och tjänstetillsättningar.

Kjell Nilsson

Ledamot i avdelningsstyrelsen

Avdelningens ombudsmöte 16-17 november 2017

Ombudsmötet ägde rum på hotell Ariadne i Värtahamnen, Stockholm. Till mötet kom över 70 ombud från de olika sektionerna samt ytterligare ett antal förtroendevalda. Den första dagen präglades i hög grad av mötesförhandlingar där verksamhetsberättelse, ekonomisk berättelse, ansvarsfrihet, verksamhetsplan och budget godkändes. Sist, men inte minst, valdes också en ny styrelse för den kommande tvåårsperioden. Den

här gången var det ganska många i den gamla styrelsen som tackade för sig och inte stod till förfogande för omval. "Långsittare" som Lisbeth Häggberg och Sonja Björnlund lämnade nu sina platser och avtackades i vederbörlig ordning med blommor och presentkort på Akademibokhandeln. Sonja valdes dock till ordinarie revisor tillsammans med Lena Folkesson.

Du kan se hela styrelsen på hemsidan st.org/universitet. Den första dagens kväll avnjöt alla ombud och övriga en gemensam middag som avslutades med musikquiz och dans.

JB

Kontaktinformation:
Redaktionen och webb:
Annika Aronsson/Marika Vesterberg
universitet@st.org